

Kriminallexekutiva reformer i Finland.

Av Professor O. Hj. GRANFELT

Visserligen har det fortbestående krigstillståndet i Finland och det härav orsakade allmänna krisläget medfört en udsträckt kriminalisering av åtskilliga handlingar, som förut varit dels okända, dels indifferentia och dels be-lagda med avsevärt mindre Straff, men detta har dock icke uteslutit straffrättsliga och penitentiära reformer i liberal riktning. I denna tidskrift har jag för par år tillbaka redogjort för Finlands nya lagstiftning om unga förbrytare och dessas straffrättsliga bedömande och behandling. Nyss har genom en lag av den 19. maj detta år, innefattande ändring av åtskilliga lagrum speciellt i gällande förordning angående verkställighet av straff, påbjudits genomförandet av ett antal kriminallexekutiva stadganden, vilka äro uttryck för en modern tids uppfattning.

Från den allmänna grundsatsen, att varje straffdom skall, så snart den vunnit laga kraft, utan dröjsmål befordras till verkställighet, har redan tidigare medgivits exekutionsans-tånd beträffande sinnessjuk. Nu har justitieministeriet till-tillerkänts makt att på framställning av den exekutiva myndighet, som äger till verkställighet befordra ådömt fri-hetsstraff, tillåta uppskov med verkställighet av sådant straff, om den dömda till följd av sjukdom eller eljest i fysiskt hänseende är så svag, att straffexekution av huma-nitära skäl och med hänsyn till straffets ändamål prövas ej böra vidtaga förrän nödig förbättring inträtt. Detta för-klaras ock tillämpligt beträffande kvinna, som emotser barn, intill dess förlossning ägt rum och hon återvunnit erforderliga krafter.

Påbörjad exekution av frihetsstraff har hitintills icke fått avbrytas av annan orsak än inträdd sinnessjukdom, då justitieministeriet, ifall förbättring ej varit at emotse, ägt förordna om den insjuknades frigivande ur straffanstalten. Det kan emellertid ej förnekas, att det rent humanitärt och vid beaktande av straffets uppfostrande syftsmål stundom kan te sig fullt motiverat, att tillåta en fänge att besöka en nära anförvant, som svårt insjuknat, eller att närvara vid dylik skyldemans begravning. Rätt att undantagsvis ge därtill tillstånd har förlänats justitieministeriet med befo-genhet tillika att förordna att utsedd beledsagare bör åtfölja fången och att bestämma om den tid, fången sålunda komme att tillbringa utom straffanstalten, helt eller delvis skall inräknas i hans strafftid. Tillika är ock stadgat, att, därest fången ej återvänder inom den fastställda tiden, han bör betraktas såsom rymmare ävensom att rymningen skall anses hava forlgått från och med den dag fången bort till straffanstalten återvända till och med den dag han återkommer. Såsom rymling drabbar honom i lag stadgade straff och menliga påföljder.

Hitintills ha de fånger, vilka undergå den strängare formen av ovillkorligt frihetsstraff, d. ä. tuktshusfångar, alltid varit iförda anstaltens kläder och njutit föreskriven fångenkost. Dem, vilka avtjäna den lindrigare formen av frihetsstraff, d. ä. fängelse, har det däremot icke varit förmenat att begagna egna kläder. Och s. k. rannsakningsfångar hava ägt rätt at påkosta sig bättre underhåll än det, som i anstalten i allmänhet erbjudes, så framt ej härigenom ordning och säkerhet inom häktet äventyrats. Dessa rannsakningsfångarnas förmåner hava tillgodonjutits även av s. k. politiska fångar. Exceptionella förhållanden, då tillgången på oundgängliga förnödenheter är starkt begränsad och anskaffningen fördröjd, har emellertid befunnits motivera en rätt för justitieministeriet att, då synnerliga skäl av allmän natur besinnas påkalla detta, ge ej mindre tuktshusfångar rätt at nyttja egna gängkläder än ock dem, som

undergå någon form av frihetsstraff, rätt att emottaga eller anskaffa sig skäligen tillskottsöda.

Enligt hitintills gällande ordning ha tukthusfångarna varit fördelade på tre huvudklasser, tvångs-, läro- och prøvoklassen, av dessa läroklassen omfattande två avdelningar. Varje fånge har påbörjat sin strafftid i tvångsklassen och därunder till en början viss tid hållits i enrum. Denna lagfästa anordning har emellertid knappast tagit tillbörlig hänsyn till det olika fångmaterialet. Det är ju nämligen uppenbart, att stor skillnad är för handen emellan dem, som icke förut undergått frihetsstraff, och recidivister. Det har därför i lagnovellen bestämts, att fångar av först angivna kategori — och med dem likställas de vilka visserligen förut varit intagna i straff- eller tvångsarbetsanstalt, men under fem år efter sin frigivning därifrån ej förövat något brott — singe omedelbart börja avtjäna sitt straff i läroklassen, åtminstone den första månaden likvisst i enrum, vederbörande fångvårdsmyndighet obetaget att, då fånges uppförande prövas påkalla detta, nedflytta honom till tvångsklassen. För att låta en uppflytning till högre fångklass framstå såsom en eftersträvansvärd förmån hava redan härförinnan vissa fördelar varit med sådan uppflytning förbundna. Såsom en förut okänd förmån anger den nya lagen rätten att mottaga och innehava egna böcker och redskap nödiga för sysselsättning under fritid.

Fånge, som avtjänat tukthusstraff i läro- eller prøvoklass och därunder en hel månad förhållit sig väl, har tillgodoräknats en spar- och flitpenning. Beträffande hans rätt att därav använda en del till understöd åt den, som genom fångens förbrytelse blivit lidande, eller åt nära anförvant eller för eget behov har gällande lag innehållit ganska noggranna föreskrifter, vilka varit något olika beroende på om spar- eller flitpenning varit i fråga. Hädanefter skall all fånges tillgodoräknade besparing sammanföras till en enda fond och vidkommande fånges rätt att i antytt syfte använda de besparade medlen äro detaljbe-

stämmelser uteslutna från själva lagen och åt justitieministriet har givits rätt att härom utfärda närmare direktiv. Besparingsmedlens användning såsom understöd var enligt tidigare lag beroende av fångens egen åstundan. Den förändring är nu gjord, att direktionen för den straffanstalt, där fången undergår sitt straff, tillagts makt att besluta, att högst hälften av innestående spar- och flitpenning skall användas till ersättning åt den åt vilken fången dömts att utgiva skadestånd, ifall denne just genom fångens förbrytelse råkat i nödställd belägenhet. Bibehållen är den tidigare bestämmelsen, att fångens spar- och flitpenning enligt fängelsedirektionens förordnande kan användas till gäldande av skada, som fånge avsiktligen eller genom grov vårdslöshet tillfogat fångelse.

I fråga om de disciplinära straff, vilka kunna ädömas fånge, som förgått sig mot fängelseordningen eller sökt förleda annan till dess åsidosättande, hava några ganska betydande förändringar vidtagits. Tillåtna disciplinära straff hava förut varit även »inspärning i mörk cell» och »prygel». Båda dessa ha nu helt och hållet utmönstrats. Som ett nytt, yttersta disciplinärt straffmedel har införts fångens inneslutande i »straffcell» under viss tid, vilken tid ej medräknas såsom strafftid. På det att den disciplinära bestraffningen, då fånge undergår ett relativt kort frihetsstraff, icke bleve oskälig, har bestämts, att straffet finge undergå i flere repriser, högst tjugo dygn varje gång, samt att fångens totala strafftid ej må förlängas med mera än högst hälften av hela den av domstol ådömda strafftiden och i intet fall över nittio dygn. Såsom ett annat disciplinärt straff, vilket jämväl kunde tillgripas, anges i den nya lagen förlust av fångens spar- och flitpenning högst för senaste sex månader. I fråga om de fångar, som undergå den mildare formen av frihetsstraff, d. ä. fängelsefångar, har bestämts, att disciplinärt avstraffade fångar kunna hänföras till en särskild »korrektionsavdelning», närmast motsvarande tukthusens tvångsklass.

I avseende å förutsättningarna för fångarnas villkorliga

frigivning är ock en viss lindring genomförd. I finländsk straffrätt göres därutinnan skillnad emellan s. k. obligatorisk frigivning och s. b. arbiträr frigivning. Beträffande fänge, som undergått ovillkorligt frihetsstraff ådömt för viss tid och därav avsuttit minst sex månader är stadgat, att denne i regel må villkorligen frigives då allenast en tolf-tedel av strafftiden återstår, därest icke justitieministeriet efter hemställan av vederbörande fängelsedirektion in casu annorlunda förordnade eller villkorlig frigivning förhindrades därav, att fången underginge ådömt disciplinärt straff eller därav att han, som förut varit villkorligen frigiven, ådömts nytt straff och ännu ej hunnit därav avtjäna den i lag föreskrivna minimitiden av två månader. Den nu vidtagna lagändringen innebär, att obligatorisk villkorlig frigivning i regel bör ske så snart en sjättedel av strafftiden återstår. Arbiträr villkorlig frigivning har varit möjlig beträffande den, som dömts till ovillkorligt frihetsstraff på viss tid, avsuttit två tredjedelar av strafftiden, dock minst sex månader. Detta är bibehållet för de recidivister, som tidigare undergått ovillkorligt frihetsstraff eller varit intagna i tvångsarbetsanstalt och inom fem år efter sin frigivning begått det brott, för vilket straff nu avtjänas. Andra viss tids fångar kunna däremot framdeles villkorligen frigives så snart hälften av deras hela strafftid avsuttits.

Slutligen har det befunnits vara motiverat att frångå den beträffande rannsakningsfångar hitintills gällande grundsatsen, att dem icke åvilade arbetstvång; en förmån varav framför allt recidivister brukat begagna sig. I lagnovellen av detta år stadgas nämligen, att den rannsakningsfänge, som uppehåller sig i häktet över sju dygn, kan åläggas arbete. Härvid är det honom obetaget att anvisa sådant arbete, som inom fängelset kan utföras, men i motsatt fall äger fängelseförvaltningen bestämma arbetets art. Två tredjedelar av den inkomst, som för arbetet inflyter, står till fångens eget förfogande enligt av justitieministeriet fastställda direktiv; resten tillfaller staten.